

8. Сук П. Облік амортизаційного фонду// Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2004. - №8. – С. 8-10.

9. Формування виробничого потенціалу та ринку засобів виробництва/ В.Г. Більський, П.А. Денисенко, В.В. Коврига та ін.: За ред. П.Т. Саблука, В.Г. Більського. – К.: Урожай, 1993. -264с.

УДК 005.52:336.531.2

СУТНІСНИЙ АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РИНКУ ТА ЙОГО РОЛІ У ФУНКЦІОНУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Васильєва Т.А., д.е.н., професор, Леонов С.В., к.е.н., доцент,
Макарюк О.В., к.е.н.

Сумський державний університет

В даній статті проведено сутнісний аналіз інвестиційного ринку. Наведено ознаки та визначення інвестиційного ринку. Проаналізовано роль інвестиційного ринку в економічній системі.

In this article content analysis of investment market is given. Characteristic features and definitions of investment market are presented. The role of investment market in economic system is analyzed.

Актуальність теми. Економічні системи характеризуються наявністю значної кількості організаційних структур (елементів), що забезпечують їх розвиток. Однією з таких структур є інвестиційний ринок. Враховуючи те, що інвестиції є визначальним чинником інтенсивного, і, як наслідок, інноваційного розвитку економіки, дослідження сутнісних ознак, особливостей та проблем функціонування інвестиційного ринку стає дуже актуальним.

Аналіз останніх досліджень.Проблемам інвестиційного ринку приділено увагу значної кількості вчених, зокрема: Л. Алексеєнко, О. Барановського, І. Бланка, Т. Васильєвої, А. Єпіфанова, А. Єрмошенка, О. Козьменко, Ю. Конопліної, В. Корнеєва, В. Ходаківської, У. Шарпа, В. Шелудько, І. Школьник та інших. Але в працях цих вчених інвестиційний ринок дуже часто ототожнюється з фінансовим ринком, ринком цінних паперів тощо. Досі у науковій літературі не досягнуто згоди між науковцями щодо єдиного тлумачення категорії "інвестиційний ринок", його сутнісних ознак та особливостей.

Постановка мети. В даній статті буде зроблену спробу проаналізувати існуючі теоретичні положення щодо тлумачення категорії "інвестиційний ринок", виокремити його сутнісні та класифікаційні ознаки, провести розмежування між інвестиційним і фінансовим ринками та надати авторське тлумачення даної категорії.

Виклад основного матеріалу. Згідно з [1, с. 555] під ринком розуміють інститути та механізми (юридичні, організаційні і т.д.), що забезпечують обмін товарами. Це форма контактів між продавцем та покупцем товарів та послуг, нерухомості, цінних паперів, валюти. Також ринок це місце, де проходить обмін між продавцями та покупцями товарів та послуг.

У науковців на даний час немає єдиної точки зору яка з категорій є більш ширшою: "інвестиційний ринок" чи "фінансовий ринок". Щодо їх тлумачення існує дуже велика кількість поглядів і єдиного консенсусу в науковій літературі поки що не знайшли.

На даний час існує дуже багато точок зору з тлумачення категорій "фінансовий ринок" та "інвестиційний ринок". Також існує ряд розбіжностей у як у теоретиків, так і у практиків, що займаються проблемами функціонування та розвитку економічних систем. З однієї точки зору інвестиційний ринок є частиною фінансової системи держави і фінансового ринку зокрема. З іншої точки зору інвестиції здійснюються не лише у фінансовій формі, а й у реальній, інтелектуальній, інноваційній зокрема.

На нашу думку, найбільш вдалий огляд щодо фінансового ринку, проведений у [11]. За результатами аналізу автором надано наступне тлумачення категорії "фінансовий ринок" – це сукупність економічних відносин, з приводу перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів між населенням (домогосподарствами), суб'єктами господарювання та державою через систему фінансових інститутів на основі взаємодії попиту та пропозиції.

Щодо сутності поняття "інвестиційний ринок" в науковій літературі сформувалося три основні точки зору.

Закордонні вчені ототожнюють зміст інвестиційного ринку та ринку цінних паперів. Дана точка зору має право на існування, але, на нашу думку, є доволі вузькою. Очевидно, що у більшості випадків інвестиційні процеси здійснюються через ринок цінних паперів. Але, якщо розглянути ситуацію, коли суб'єкт самостійно спрямовує власний інвестиційний капітал на свій розвиток, то в даному випадку інвестиційний процес проходить без використання інструментів ринку цінних паперів.

До цього зводиться друга точка зору щодо категорії "інвестиційний ринок". Її зміст в тому, що інвестиційний процес зводиться переважно до реального інвестування у формі капітальних вкладень.

Прихильники третьої точки зору поєднують дві попередні в одну. Вони виходять з наступних ознак:

- поняття "інвестиційний ринок" повинно інтегрувати в собі об'єкти (інструментів) як реального, так і фінансового інвестування;

- об'єктами (інструментами) обігу інвестиційного ринку повинні виступати усі види інвестиційних товарів та послуг, що забезпечують повний спектр інвестицій підприємства (та інших інвесторів) в різноманітних їх формах;

- поряд з інвестиційними товарами та інструментами об'єктами обігу на інвестиційному ринку повинні виступати й інвестиційні послуги, що надаються інвесторам в процесі їх реального та фінансового інвестування.

Щодо конкретних визначень, то Т.А. Васильєва [6] вважає, що "ринок інвестування – це складний ринковий механізм функціонування грошових ресурсів, кругообіг яких створює умови для формування і направлення коштів, з метою досягнення ефекту та отримання доходу. В зарубіжній практиці даний ринок часто ототожнюється із фондовим ринком, оскільки основними формами інвестицій є інвестиції у цінні папери".

Автор [21] вважає, що інвестиційний ринок являє собою ринок, на якому об'єктами купівлі-продажу виступають різноманітні інвестиційні товари та інструменти, а також інвестиційні послуги, що забезпечують процес реального та фінансового інвестування". Автор зазначає, що характеризуючи окремі види ринків за видами інструментів та періодом їх обігу, слід відмітити, що вони тісно взаємопов'язані та функціонують у одному ринковому просторі. Також автор наголошує на тому, що інвестиційний ринок є поняттям більш ширшим ніж фінансовий.

Автор [6] погоджується з даною думкою і надає наступну структуру інвестиційного ринку: ринок прямих капітальних вкладень, ринок об'єктів, що приватизуються, ринок нерухомості, ринок інших об'єктів реального інвестування, фондовий ринок, грошовий ринок.

На нашу думку, під інвестиційним ринком, слід розуміти складний механізм взаємодії суб'єктів інвестиційного процесу (суб'єкти інвестування (інвестори), споживачі інвестицій (об'єкти інвестування),

органи адміністративного управління, неформальні органи (кримінальні структури, політичні партії, об'єднання громадян та інші формування, які здатні здійснити певний вплив на перебіг інвестиційних процесів)), регулювання їх діяльності та надання інвестиційних послуг метою функціонування якого є об'єктивно-ефективний (для учасників інвестиційного процесу) перерозподіл інвестиційного ресурсу між споживачами інвестицій.

До основних функцій інвестиційного ринку, на нашу думку, можна віднести наступні: перерозподіл інвестиційного капіталу (в будь-якій його формі), формування попиту та пропозиції на інвестиційний ресурс та визначення на основі його співвідношення вартості об'єктів інвестування та інвестиційного ресурсу; зосередження суб'єктів інвестиційного процесу (окрім державних регулюючих органів), зниження інвестиційних ризиків через можливість диверсифікації об'єктів інвестування, прискорення загальної швидкості обігу капіталу тощо.

Через свою універсальність, інвестиційний ринок є одним з основних сегментів фінансової системи держави. Необхідно звернути увагу на те, що досі не вирішена суперечка між науковцями з приводу того чи є ринок позикових коштів частиною інвестиційного ринку або навпаки.

Автор [6] зазначає, що ринок інвестування є складовою частиною ринку позикового капіталу, однак при цьому має власну природу та специфіку як достатньо вузький сегмент цього ринку. Він виконує функцію акумуляції та розподілу грошового капіталу з метою забезпечення економіки необхідними ресурсами завдяки організації кругообігу позикового капіталу без порушень в кругообігу промислового капіталу. Він концентрує практично увесь комплекс інвестиційних відносин за виключенням первісного формування та безпосереднього використання інвестиційних ресурсів в процесі виробництва.

Як відомо, товаром на ринку інвестування являються інвестиційні ресурси. Однак, якщо взяти до уваги, що на даному ринку вони постають у грошовій формі, що забезпечує абсолютний обмін, то можна стверджувати, що за своїми сутнісними ознаками товаром ринку інвестування є ніщо інше як позиковий капітал.

У рамках позикового капіталу виокремлюють грошовий ринок та ринок капіталу [20]. Перший – це ринок, що підтримує кругообіг промислового капіталу шляхом впливу на ліквідність економічних суб'єктів та стан грошового обігу, а інший – це ринок, завдяки якому

нівелюються негативні наслідки тривалого накопичення ресурсів, що передує реалізації інвестиційних проектів.

Як достатньо вузький сегмент ринку позикового капіталу, ринок інвестування являє собою базову підсистему ринку капіталу, що забезпечує подолання порушень кругообігу промислового капіталу, викликаних необхідністю вилучення із його частини доданої вартості і її подальшого накопичення для розвитку виробництва. Задачею ринку позикового капіталу є забезпечення функціонування та розвитку товарного виробництва шляхом підтримання нормального протікання кругообігу промислового капіталу [6].

Але якщо взяти до уваги те, що значна частина інвестиційних процесів проходить саме без залучення позикового капіталу, то дана точка зору здається дещо некоректною. В даному випадку можна говорити про те, що інвестиційний ринок та ринок позикового капіталу між собою дещо пов'язані, але не є складовими частинами один одного. Очевидно, що результатом позики буде отримання доходу суб'єктом, який її надав. Але це зовсім не говорить про те, що дану операцію можна вважати такою, що відбулася на інвестиційному ринку, оскільки позика може бути спрямована на особисті потреби, а не на розвиток діяльності суб'єкта, який її одержав.

На нашу думку, інвестиційною можна вважати таку операцію, коли суб'єкт отримує інвестиційний капітал, вкладає його у виробництво та має можливість управляти об'єктом інвестування: продавати, міняти та вчиняти інші дії. На ринку позикового капіталу такі операції без згоди іншої сторони не можливо здійснити. Тому однією з основних ознак інвестиційного ринку ми і вважаємо можливість управління об'єктом інвестиційної операції.

На думку А.В. Мертенса, основний зміст діяльності інституційного інвестора на інвестиційному ринку можна охарактеризувати поняттям інвестиційний процес, складовими якого є:

- формування інвестиційної стратегії на основі цілей та обмежень діяльності організації, а також тих можливостей, які надаються ринком;

- аналіз інвестицій, під яким розуміється аналіз ринку в цілому, його сегментів, окремих цінних паперів;

- формування інвестиційного портфеля;

- управління портфелем;

- оцінка ефективності інвестиційної діяльності

[24, с. 367–368].

Розвиток ринку інвестування обумовлений колом факторів: економічним розвитком, рівнем виробничого нагромадження та особистих заощаджень, чіткістю функціонування інвестиційної інфраструктури та ринку цінних паперів і т.д. Ступінь розвитку ринку інвестування чітко пов'язаний з кількістю спеціалізованих інвестиційних інститутів, їх потужністю (розміром активів), розгалуженістю, зі структурою та обсягом їх операцій, можливостями акумуляції інвестиційних ресурсів. В останні десятиріччя усе більшу роль відіграють такі фактори, як інфраструктура даного ринку, розвиток форм і методів мобілізації інвестицій, успішна дія комунікаційних систем, що забезпечують рух інвестиційних ресурсів [6].

Успішність виконання ринком інвестування своєї основної функції по мобілізації розпилених інвестиційних ресурсів та доведення сформованих вкладень до конкретних інвестиційних проектів залежить від:

- наявності та чіткості функціонування необхідної інфраструктури та злагодженості її роботи;
- швидкості та надійності здійснення учасниками ринку інвестиційних операцій та угод, в тому числі сукупності розрахункових, платіжних та інших відносин, які ґрунтуються на певних формах та методах здійснення цих угод;
- операцій, що опосередковують саму інвестиційну діяльність [23].

Висновки. Таким чином, під інвестиційним ринком, на нашу думку, слід розуміти складний механізм взаємодії суб'єктів інвестиційного процесу, регулювання їх діяльності та надання інвестиційних послуг, метою функціонування якого є об'єктивно-ефективний (для учасників інвестиційного процесу) перерозподіл інвестиційного ресурсу між споживачами інвестицій. У підсумку проведеного дослідження можна наголосити, що інвестиційний ринок є достатньо самостійним сегментом фінансової системи держави, незважаючи на те, що за деякими своїми функціями він пересікається з її іншими елементами. Але це є очевидним через те, що економічна система, як і усі динамічні системи, що розвиваються, має складно організовану структуру з елементів, що об'єднані між собою розгалуженою системою взаємозв'язків різної природи та спрямованості. Це навіть є позитивним моментом, оскільки

підвищується дієвість механізмів управління економічною системою в цілому через взаємопов'язану систему контролю за її функціонуванням.

Література.

1. Большая экономическая энциклопедия [ред. М.В. Дубенюк]. – М.: Эксмо, 2007. – 816 с.
2. Васильева Т.А. Банковское инвестирование на рынке инноваций. Монография / Васильева Татьяна Анатольевна. – Сумы: СумГУ, 2007. – 513 с.
3. Школьник І.О. Стратегія розвитку фінансового ринку України. Дис... д-ра екон. наук: 08.00.08 / Школьник Інна Олександрівна. Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". – Суми, 2008. – 440 с.
4. Курс економіки: Учебник / [Райзберг Б.А.]. – М.: ИНФРА – М, 1997. – 720 с.
5. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник [Опарін В.М.]. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.
6. Ринок фінансових послуг: теорія і практика. Навчальний посібник. [Ходаківська В.П., Беляєв В.В.]. – К.: ЦУЛ, 2002. – 616 с.
7. Фінансовий ринок: Навч. посібник [Шелудько В.М.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання – Прес, 2003. – 535 с.
8. Керівництво по статистиці державних фінансів [Електронний ресурс] / Міжнародний валютний фонд. – 2001 – Режим доступу: www.imf.org.
9. Фінансовий словник [уклад. Загородній А.Г. та ін.]. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Т-во „знання”, КОО, 2000. – 587 с.
10. Фінансові ринки: Навч. посібник [Іваницька О.М.]. – К.: Вид.-во УАДУ, 1999. – 96 с.
11. Финансовый рынок: Конспект лекций [Иванов В.М.]. – К.: МАУП, 1999. – 112 с.
12. Долан Э. Дж. и др. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Долан Э. Дж. и др. // Пер. с англ.. В. Лукашевича и др.; Под общ. Ред.. В.Лукашевича. – М., 1996. – 448 с.
13. Логинов Е.Л. Инвестиционно-финансовый мониторинг / Логинов Е.Л. // Проблемы и пути развития рыночной экономики. – Краснодар, 1996.
14. Бланк И.А. Основы инвестиционного менеджмента. Т.2 / Бланк И.А. Серия "Библиотека финансового менеджера". – К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – №7. – 512 с.
15. Едронова В.Н. Учет и анализ финансовых активов / Едронова В.Н. // – М.: Финансы и статистика, 1995. – 267 с.
16. Инвестиции. Курс лекций по современной финансовой теории [Мертенс А.В.]. – К.: Киевское инвестиционное агентство, 1997. – 415с.

Васильєва, Т.А. Сутнісний аналіз інвестиційного ринку та його ролі у функціонуванні економічної системи [Текст]/ Т.А. Васильєва, С.В. Леонов, О.В. Макарюк // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки. – 2009. – Вип. 85.- С. 16-22.